

A SOMOSI STRAND

Előzőleg a platán allét mutattam be, amelyet a Balatonsomosi Fürdőegyesület hozott létre az 1930-as években és telepítette oda a fasort abból a célból, hogy a Somosban nyaralók kulturált környezetben tudjanak lejutni a strandhoz. Az allé a kaposvári országúttól a vasúti átjáróig terjedt, amelynek nagy része ma is megvan. Most a szántódi vasútállomás földvári oldalán levő sorompónál folytatom a kalauzolásom. Bízom benne, hogy a somosi strandról idővel előkerül néhány fotó is!

Elsőként dr. Pillis Iván 1989-ben készült kéziratából idézem fel a kezdeteket.

Balatonsomosi Fürdőegyesület

Somos telek- és épülettulajdonosai alapították meg a Balatonsomosi Fürdőegyesületet. [Az Egyesület megalakulására két dátum is van. Az *Új Somogy újság* 1933-at, a *Kőröshegy monográfia* 1936-ot jelöl meg. – Szerk. megj.] Elnöknek Varga Istvánt választották meg, az ő halála után pedig 1939-ben Dr. Szabó Sándort. Az elnök a tisztikar segítségével intézte az egyesület ügyeit és ő őrizte a hivatalos bélyegzőt is. A bevétel az évi tíz pengős tagdíjból és a vendégek hozzájárulásából tevődött össze: a vendégként itt nyaralók üdüülőhelyi díjat, kurtaxát fizettek (a német Kurtaxe szó: gyógydíjat, fürdődíjat jelent). Az Egyesület feladatául tűzte ki a telep útjainak, kocsipályáinak rendben tartását, a járdák újra kavicsozását, a fásítást és a strand kezelését. Már az első évben befásították a Balatonhoz vezető utat, az úgynevezett Allét, valamint a strandot.

A strand

A kaposvári országútról a balatoni műútig az Allén mentünk. Ennek elején sok kényelmes: széles és nem magas falépcső vezetett le a mélyen fekvő széles, kemény földútra. Gyönyörű platánfák két sorának árnyas alagútja védett a naptól és az esőtől is: az út még esőzéskor sem vált sárossá! A csapadékvíz két oldalon az árkokban gyűlt össze. Egy forgalomlassító és a kerékpározást akadályozó faforgó után a kissé magasabban futó balatoni műútra értünk, majd lefelé a Kis-Alléba. Ennek kezdeténél jobb oldalon fából készült kereszt állt. A fiatal fák a Kis-Alléban még nem adtak elég árnyékot, de rövideken egy bal kanyar után elértük a sorompót. A vasúti töltés után balra a mélyedésben terült el a somosi strand.

Mintegy harminc-negyven méter hosszan nagy vörös kövekből építették a partvédelmet. Romsauerék a köveket szabályos fallá cementeztették össze maguk előtt, a strand túlsó végén. Fák között álltak a színes: zöld, fehér, narancsszín, szürke kabinok. A fa kabinokon kívül épült néhány elegáns téglafalú kabin is, ajtajuk előtt külön védőfallal. A sorban az első kabinban Szatmáriék, az utolsóban Grosz fogorvosék öltöztek. (Groszéknek volt egy üres telkük

Somosban, de valahol másutt nyaraltak.) Falépcsőkön vagy rövidebb-hosszabb stégeken mentünk a bokáig érő vízbe. Ősz felé a part mellett zátonyok bukkantak elő a vízből. Eleinte a nagyon sok kagyló ellen gumicipőt, papucsot kellett húzni, de később a kagylók kipusztultak, és nagyon kellemes, finom fővenyen jártunk. Nálunk volt a Balaton egyik legjobb minőségű fővenye!

Az Egyesület közgyűlésén többen javasolták, hogy a sok lépcső és stég helyett csak egyetlen széles, hosszú bemeneti stég legyen, beljebb, a mély vízben pedig egy nagy pihenő, napozó pad. A javaslatot elvetették, mert akkor nem derült volna ki, hogy kié a legszebb, leghosszabb stég! Hasonlóképpen kudarcba fulladt az az indítvány is, hogy Somos ne bérelje Kőröshegytől az egész strandot, hanem inkább egy kis részt végleg vásárolja meg! - „De akkor nem lehet egyetlen sorban felállítani a kabinokat! Ki menjen a hátsó sorba?” Pedig ez lett volna a jó megoldás!

A meleg nyári vasárnapokat sajnos gyakran beárnyékolta a kőröshegyiek strand-látogatása. Felpakoltak szekereikre és eljöttek a „saját Balaton-partjukra”. Érdekes, hogy a bakter ilyenkor mindig felhúzta az egyébként állandóan leeresztett sorompót. A férfiak hosszú gatyában, a nők alsószoknyában és hosszú ujjú alsóingben áztatták testüket a sekély vízben, ami még nem lett volna baj, de ott fürdették a lovakat is! Pedig a Balaton parti egyesületek a század végétől az 1940-es évekig folytonosan tiltakoztak az ellen, hogy az állatokat a fürdőzők közé hajtsák! Fürdés után az emberek ettek, ittak, de a csirkecsontot, dinnyehéjat elszórták! Mindenfelé ott díszlett a lótrágya, az emberek viszont szégyenlősek voltak: a kabinok mellé, vagy mögé bújtak, és úgy végezték dolgukat, ami azután sokáig bűzlött! Felháborítónak tartottuk ezt a viselkedést, hiszen a strandot Somos pénzért BÉRELTE! A bérelt földön gabonát vető földműves nem tűrné el, hogy aratás előtt a föld eredeti tulajdonosa odahordassa a szemetet! A nádvágást, a nádtorzsák és gyökerek kiszedését, a fű kaszálását, a kabinok és lépcsők gondozását, mint fürdőtelepi feladatot az ezzel megbízott emberek végezték. A kőröshegyi Nagy János és a szántódi Dózsa bácsi a vízbe vezető lépcsőket, stégeket télre a Földessy vendéglő udvarán álló kocsiszínbén helyezte el.

Változások

A II. világháború után minden megváltozott! A Balatonsomosi Fürdőegyesület tevékenysége lassan véget ért, 1948-ban meg is szűnt. A régi somosiak megfogyatkoztak, mással voltak elfoglalva, így hiába nőtt később a nyaralók száma, a régi telepi élet megszűnt.

A strand kabinjai, lépcsői, stégéi eltűntek. Köveket összeillesztve kellett elkészítenünk egy lépcsőt, amin be tudtunk menni a térdig érő vízbe: a Balaton vízállása sokkal magasabb volt, mint 1944-ben! Fürdőköpenyek, törölközők takarásában öltöztünk át. A bejáratban a nádat már nem vágták, a torzsákat, gyökereket nem húzták ki, ami azt eredményezte, hogy évek folyamán a nádas mind nagyobb lett, a bejárat egyre szűkült, végül el is tűnt. Kénytelenek voltunk strandot váltani: átmentünk a vasútállomással szemben lévő szántódi strandra. Sokan azért nem mertek fürdeni a Balatonban, mert úgy vélték, hogy a háború alatt több katonaholtteste is belekerült a vízbe. Nem hittek a tavak öntisztulásában.

A 60-as, 70-es években a legtöbb balatoni fürdőhelyen a parti villák, szállodák és üdülők saját strandjai mellett kialakítottak egy komfortos, kabinokkal, tusolókkal, WC-vel, csúszdával, hintákkal, árnyékos és napos területekkel rendelkező bekerített fizető strandot, és egy komfort nélküli, ingyenes szabad strandot. Szántódon nincs fizető strand. A hosszú parton sok magánstrand létesült, köztük a MAVOSZ jól felszerelt strandja.

A régi somosi strandot a vasúti töltés másik oldalán létrejött üdülőtelep nyaralóinak kedvéért újra megnyitották: a nádas között széles bejárat vezetett a vízbe, és nagy füves területen lehetett napozni. Ekkor tűnt el végleg a sorompó északi oldalán a lezuhant repülőgép okozta kráter. Az 1960-as évek végén az állomás átépítésekor megszüntették a Földvár felőli sorompót, a vágányokat pedig meghosszabbították. Csak úgy juthattunk a partra, ha átbetorkáltunk a köves töltés öt sínpárján! Így már nem nagyon használták a somosi strandot, és a nádas ismét

birtokba vette az egész partot. Tovább rontotta a helyzetet, hogy építettek egy keskeny aszfaltos utat a part mentén Szántód és Földvár között. Szomorúan vettük tudomásul, hogy a somosi strand területe már Balatonföldvár tulajdona. A széles nádason át egy hosszú, korláttal ellátott deszka bejáró vezet a 15-20 méterre kezdődő vízhez.

A hivatalos szabad strand a Juhász Gyula utca végén van. Az állomás felől aluljárón keresztül jutunk át a túoldalra, ahol a rét helyét elfoglaló elhanyagolt területet is rendbe hozták: a kavicsos autóparkolók között újra füves rét terül el fákkal, a partra pedig széles betonút vezet.

A somosi strandot nemcsak a somosiak használták, hanem például a szántódiak a Tavasz utca környékéről (az Iskola utca érintésével) is oda jártak fürödni. Az 1966-os légi fotón jól kivehető a leengedett sorompó két karja. A 60-as években már csak külön kérésre nyitották fel a sorompót, így a gyalogosok azt megkerülve jutottak át a síneken. A sorompót megkerülő, kitaposott ösvény jól látható a légifotón. Az átjárón áthaladva, a vasút északi oldalán volt egy bokrokkal körülvett kráter. A II. világháborúban egy repülőgép zuhant le oda. Kicsit nyugat felé haladva terült el a somosi strand, amely a légifotón világosszürke színű.

A 60-as években már semmiféle építmény nem volt ott, a strandolók a bokrok mögé bújva öltöztek át. Nagy nyárfák álltak a part szélén és vörös terméskövet védtek a partot. A nádas-

ban egy széles nyiladék vezetett be a tóba. Ehhez a kőröshegyi közigazgatási területen levő fürdőhelyhez kötődnek a gyermekéveim. (Itt jegyzem meg, hogy hajdanán Kőröshegy nagy Balaton parttal rendelkezett, Zamárdi határától – ami a platán allé volt – egészen Balatonszárzó határáig tartott. Idővel Kőröshegyből kivált Balatonföldvár és a platán allétól nyugatra csak 100 öl (182,88 m) széles sáv marad meg Kőröshegynek, hogy azon lehajthassák a teheneket a Balatonra itatni. Ez a sáv magába foglalta a somosi strandot is. Ennek a kőröshegyi sávnak a nyugati határát az alábbi térképen az „Árok” felirat jelzi.)

A fenti légi fotón már a 60-as évek végén meghosszabbított vágányzat látszik. A somosi strand helyét a következőképpen lehet meghatározni: Földvár felől érkezve a váltóközvetben levő árok (híd) vonalától a Szántód felé eső terület, a vasút és a Balaton között. Mivel a vasútvonal korszerűsítésekor a nyugati sorompót megszüntették, ezért nehézkessé vált az átkelés a strandhoz. Ezzel megkezdődött a somosi fürdőhely napjainak a visszaszámlálása. Másrészt a földvári kulturált körülményeket biztosító Keleti strand mellett elérkezett az elhanyagolt somosi fürdőhely végnapja.

Én az 1970-es évek első éveiben még fürödtem a somosi strandon, a holmimat a váltókezelői őrhelyen hagyva. A 70-es évek közepétől egyre kevesebben látogatták ezt a fürdőhelyet, végül a többség áttért a Juhász Gyulai utcai strandra, ami gyalogosan az aluljárón át volt megközelíthető. A felvételen jól látható, hogy 1975-ben a vasút északi oldalán még nem volt úttal összekötve Szántód és Balatonföldvár.

A fenti képen a platán allé 1975-ben teljes egészében megvolt. Még a Vörösmarty utcától a volt sorompóig terjedő szakasza is, ami mára eltűnt.

A színes képen a szántódi vasútállomás Földvár felőli vége látható. A második vágány kijárat jelzőjével egyvonalban a parton látható öreg, borostyánnal befutott fák a volt somosi strand maradványai. A volt fürdőhelyet most a Földvárt Szántóddal összekötő út szeli át. A somosi strand már a múlté, csak az idősebb korosztály emlékeiben él.

Weboldal: <http://szantodanno.club.hu/>

Folytatása: A határárok

Bor Ferenc – Szántód, 2022. február 20.